

SLEZSKÉ DNY PREVENTIVNÍ MEDICÍNY 2011 – PRŮBĚH A ZÁVĚRY KONFERENCE

Ve dnech 1.–2. 3. 2011 se uskutečnil 11. ročník konference Slezské dny preventivní medicíny. Konferenci, kterou pořádala Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje (KHS MSK) se sídlem v Ostravě ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Ostrava, slavnostně zahájila MUDr. Helena Šebáková, ředitelka KHS MSK. Konference se konala pod záštitou hlavního hygienika ČR, hejtmána MSK, České lékařské komory a Ostravské univerzity. Akce byla zařazena do systému celoživotního vzdělávání ve zdravotnictví.

Už jedenáct let se na půdě Lázní Darkov pravidelně setkávají významné osobnosti působící v oblasti ochrany veřejného zdraví a prevence onemocnění, zástupci vědeckých

institucí, vysokých škol a další odborné veřejnosti. V úvodní části konference 2011 vystoupili hlavní hygienici České republiky, Slovenska a zástupce hlavního hygienika Polska a informovali o aktuální situaci v ochraně veřejného zdraví v jednotlivých zemích.

Nosným tématem letošní konference bylo ovzduší a zdraví. V rámci celodenního bloku přednášek odborníci na ovzduší z celé ČR seznámili účastníky s výsledky monitoringu, s odhadem zdravotních rizik a s možnými vlivy znečištění ovzduší na zdraví populace. Zároveň zde zazněly návrhy opatření a projektů týkající se zlepšení kvality ovzduší v Moravskoslezském kraji.

Blok byl rozdělen do dvou částí, které uvedla ředitelka KHS Moravskoslezského kraje, MUDr. Helena Šebáková, informacemi o aktivitách orgánů ochrany veřejného zdraví v této oblasti, a to jak z pohledu výkonu státního zdravotního dozoru, tak z hlediska sledování ukazatelů zdravotního stavu populace. Následovalo sdělení zástupce Českého hydrometeorologického ústavu Ostrava, Mgr. Černíkovského, o hodnocení úrovně znečištění ovzduší v Ostravě a České republice. ČHMÚ každoročně vymezuje oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší, ve kterých jsou překračovány imisní limity. Na stránkách ČHMÚ jsou každou hodinu zveřejňovány informace o aktuální úrovni znečištění ovzduší a rovněž měsíční, čtvrtletní a roční přehledy. Kvalitě ovzduší v Ostravě se rovněž věnoval Mgr. Bílek (Zdravotní ústav, Ostrava) a RNDr. Keder, CSc. (ČHMÚ, Praha), který na příkladu situace v Ostravě-Bartovicích uvedl postupy pro odhad původu prachových částic. Zdrojem prachových částic mohou být jednak velké průmyslové závody, ale i silniční dopravní tahy a obytná zástavba s lokálními topeništi. Vliv dopravy na znečištění ovzduší byl předmětem sdělení Ing. Jedličky (Centrum dopravního výzkumu, Brno). RNDr. Jiřík (Ostravská univerzita) navázal na tuto problematiku a hovořil o metodice, kterou lze použít právě ke stanovení podílu jednotlivých zdrojů znečištění v hodnocené lokalitě. Závěr první části přednášek patřil Ing. Brušíkovi (Krajský úřad, Ostrava), který uvedl výsledky měření znečišťujících látek v ovzduší Moravskoslezského kraje a zhodnotil vývoj znečištění z krátkodobého i dlouhodobého hlediska. Zmínil aktivity krajského úřadu a postupy řízení kvality ovzduší v Moravskoslezském kraji.

V odpoledním programu pokračovalo nosné téma týkající se kvality ovzduší s ohledem na jeho zdravotní aspekty. MUDr. Vít, Ph.D., hlavní hygienik ČR a náměstek ministra pro ochranu a podporu veřejného zdraví, podal přehled o výsledcích celostátního monitoringu sledování zdravotního stavu a faktorů životního prostředí. MUDr. Dostál, DrSc. (Akademie věd ČR), prezentoval závěry z výzkumných projektů zaměřených na studium zdravotních důsledků znečištěného ovzduší na Ostravsku a na nové přístupy ke studiu toxicity ovzduší. RNDr. Kotlík, Ph.D. (Státní zdravotní ústav, Praha), se věnoval problematice odhadu zdravotních rizik v souvislosti s překračováním imisních limitů a nastínil důležité otázky, které je nutné řešit při hodnocení expozice znečišťujícím látkám v konkrétních lokalitách. Významné jsou nejen výsledky monitorování venkovního ovzduší, ale i další faktory, jakými jsou velikost měst, počet zdrojů vytápění, intenzita dopravy a hustota dopravní sítě, umístění průmyslových závodů. Zajímavým bodem programu byly přednášky doc. MUDr. Petru, CSc. (Nemocnice Na Homolce, Praha), a jeho kolegyně paní Šimoníčkové, věnované vlivu prostředí na alergie a astma u dětí. Následovala prezentace RNDr. Miklánkové (Úřad veřejného zdravotnictví SR) zaměřená na projekt SEARCH. Poslední přednáškou Ing. Tomáškové, Ph.D. (ZÚ, Ostrava), o odhadu vlivu koncentrací prachových částic do 10 µm na úmrtnost a nemocnost obyvatel Ostravy v průběhu smogových epizod, byl program prvního dne konference ukončen.

V období mezi přednáškami proběhla tisková konference, kde k problematice ovzduší vystoupili hlavní

hygienik ČR, MUDr. Vít, Ph.D., hlavní hygienik SR, MUDr. Šimko, MPH, dr. Kucharska v zastoupení hlavního hygienika Polska, MUDr. Helena Šebáková, ředitelka KHS MSK a Mgr. Bílek, zástupce Zdravotního ústavu Ostrava. Dotazy novinářů byly velmi ostré a tisková konference trvala přes hodinu. Výstupem byla televizní reportáž TV Polar a ČT Ostrava a tiskové výstupy v iDNES, Mediafaxu a Karvinském deníku. Odkazy na ně jsou na stránkách www.sdpm.cz.

Druhý den konference byla pozornost věnována závažným faktorům pracovního prostředí. Ze zajímavých závěrů lze uvést například vysoký výskyt pneumokonióz v Ostravsko-karvinském revíru, vznikajících v důsledku působení fibrogenního prachu na lidský organismus, o kterém informoval MUDr. Gromnica, Ph.D. (Hornická poliklinika, Ostrava). Prof. RNDr. Pavel Danihelka, CSc. (VŠB–TU, Ostrava), se zabýval aktuální problematikou nanotechnologií, které v současnosti patří mezi nejrychleji se rozvíjející disciplíny. Velmi výrazně stoupá množství různých typů nanomateriálů. Vzhledem k tomu, že nanočástice jsou schopny pronikat různými bariérami a vstupovat do organismů i do jednotlivých buněk, mohou mít neznámé i negativní účinky na zdraví. Proto postupně probíhá zkoumání osudu nanomateriálů v životním prostředí a v živých organismech.

Tři následující sdělení se zabývala problematikou lokální svalové zátěže. Doc. MUDr. Hrnčíř, CSc., MBA (Univerzita Karlova), poukázal na to, že překročení limitů pro lokální svalovou zátěž při práci může vyvolat zhoršení zdravotního stavu a může být kritériem pro uznání nemoci z povolání. Mgr. Švancarová (ZÚ, Ostrava) pokračovala v této tématice oblasti a konstatovala, že vzhledem k vysokému procentu prokázaných přetížení při práci je zřejmé, že zásady prevence nejsou vždy řádně uplatňovány. MUDr. Lehocká, Ph.D. (ZÚ, Ostrava), uzavřela tento blok konstatováním, že onemocnění pohybového aparátu, která vznikají při výkonu práce, představují jeden z největších zdravotnických problémů. Zdůraznila vliv restrukturalizace průmyslu a rozvoje nových technologií na vzrůstající výskyt těchto onemocnění.

Jedním z velmi vážných současných problémů je dlouhodobá profesionální expozice zdravotnického personálu cytostatikům při jejich přípravě a aplikaci pacientům. Doc. MUDr. Chaloupka, CSc. (FN Hradec Králové), vysvětlil možnosti expozice zdravotníků, která může nastat dermální cestou, zejména z kontaminovaných povrchů a biologického materiálu, cestou inhalací, např. při odpařování léků, nebo cestou perorální při konzumaci potravin v pracovních prostorách. Expozice cytostatikům může vyvolat karcinogenní a teratogenní účinky nebo způsobit reprodukční či systémovou toxicitu. Z těchto důvodů je u exponovaných osob prováděn biologický expoziční test metodou cytogenetické analýzy periferních lymfocytů (CAPL), s frekvencí jednou za 2 roky. Výsledky vyšetření svědčí o zvýšené expozici genotoxickým látkám.

Dalším faktorem pracovního prostředí, který může vyvolat poškození zdraví, je expozice azbestu. Vzhledem k tomu, že nejzávažnější formou onemocnění z azbestu je maligní mezoteliom, jsou neustále hledány nové možnosti jeho včasného zachytu a vhodné diagnostiky. Doc. MUDr. Nakládalová, Ph.D. (LF UP a FN Olomouc), prezentovala jednu z diagnostických metod, a to měření hladiny onkologického markeru – mezotelinu –

v séru. Pro svou dostupnost může být tato metoda používána v rámci preventivních prohlídek u osob exponovaných azbestu.

Mezi zajímavá témata tohoto bloku patřila přednáška doc. MUDr. Kneidlové, CSc. (Univerzita Karlova), která se týkala profesionálních přenosných a parazitárních onemocnění. Podle statistických údajů v letech 2000 až 2009 zaujímala tato onemocnění 13,5–20 % z celkového počtu hlášených profesionálních poškození zdraví. V závěru RNDr. Urbanec (KHS MSK, Ostrava) seznámil posluchače s charakteristikou nejvýznamnějších rizikových faktorů vyskytujících se v pracovním prostředí. Uvedl rozbor prací zařazených do rizika v podmínkách Moravskoslezského kraje a rozbor šetření podmínek výkonu práce a přiznaných nemocí z povolání.

K závažným problémům současnosti bezesporu patří antibiotická rezistence, která byla náplní souboru prezentací zaměřených na implementaci národního antibiotického programu, monitorování antibiotické rezistence a rovněž na aplikaci antibiotik z pohledu veterinární medicíny.

V úvodní přednášce se MUDr. Prattingerová (KHS, Liberec) věnovala surveillance infekcí spojených se zdravotní péčí. Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) odhaduje, že případy infekcí spojených se zdravotní péčí se vyskytují průměrně u jedné dvacetiny hospitalizovaných pacientů. Mezi nejčastější infekce patří infekce močové, infekce respiračního traktu, infekce v místě chirurgického výkonu a infekce krevního řečiště. Na základě doporučení rady EU byla na Ministerstvu zdravotnictví ČR zřízena Pracovní skupina pro bezpečnost pacientů a kvalitu zdravotní péče.

Příčinou vzestupu antibiotické rezistence je časté nadužívání a nesprávné používání antibiotik v humánní a veterinární medicíně. Proto Ministerstvo zdravotnictví ČR ustanovilo tzv. Národní antibiotický program, který je zaměřen na informační kampaň směřující k omezení nadužívání antibiotik a ke zlepšení informovanosti laické i odborné veřejnosti. Velký důraz je kladen na spolupodpovědnost pacientů za uvážlivé používání antibiotik a omezení samoléčení antibiotiky bez konzultace s lékařem. Tyto informace podal účastníkům konference Bc. Šturma (SZÚ, Praha).

Ve třech následujících sděleních byla pozornost zaměřena na antibiotickou politiku z pohledu veterinární medicíny. RNDr. Pokludová (Veterinární a farmaceutická univerzita, Brno) hovořila o uplatňování zásad odpovědného používání antimikrobik ve veterinární medicíně. V ČR jsou platné právní předpisy, které upravují podmínky používání některých léčiv ve veterinární oblasti. Prof. MVDr. Literák, CSc. (VFU Brno), prezentoval výsledky monitoringu kolonizace volně žijících vodních ptáků kmeny *Escherichia Coli* rezistentními k cefalosporinům a fluorochinolonom. K šíření těchto rezistentních bakterií do volné přírody dochází prostřednictvím fekálního znečištění povrchových vod odpadními vodami z oblastí lidských obydlí nebo z farem hospodářských zvířat. Volně žijící zvířata mohou být těmito rezistentními bakteriemi kolonizována a následně mohou sloužit jako jejich významné rezervoáry a vektory. RNDr. Dolejská, Ph.D. (VFU, Brno), pak na příkladu z praxe vysvětlila příčiny vzniku antibiotické rezistence u kmenů *Escherichia Coli*.

Do závěrečné části programu byly zařazeny přednášky z oblasti infekční a neinfekční epidemiologie. Zájem vzbudila prezentace dr. Hudzika (Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Katowice), kterou přednesla kolegyně Mgr. Wodzislawska-Czapla. Obsahem sdělení byla problematika šíření nových syntetických drog nazývaných „dopalacze“ s obsahem psychoaktivních látek a postup při zákazu jejich výroby a prodeje v Polsku. MUDr. Maslenová (Regionální úřad veřejného zdravotnictví, Liptovský Mikuláš) seznámila přítomné s případy výskytu genetické formy Creutzfeldt-Jacobovy nemoci na Slovensku v oblasti Oravy a Liptova v letech 2009 a 2010, kde incidence tohoto onemocnění výrazně převyšuje světový výskyt. O případu možného infikování pacienta virem HIV při transfuzi, který je v současné době řešen na Slovensku, informovala MUDr. Seligová (RÚVZ, Košice). Další zajímavá sdělení se týkala klinických projevů onemocnění způsobených virem Pandemic A(H1N1) od MUDr. Petroušové (FN Ostrava) a problematiky očkování proti epidemické a pandemické chřipce na Slovensku v roce 2010 od MUDr. Čulmanové (LF UPJŠ, Košice). Přínosem byly výsledky průzkumu kvality hygienických zvyklostí personálu chirurgických oddělení, se kterými nás obeznámil MUDr. Schwanhaeuser, MBA, Ph.D., MA (Masarykova univerzita, Brno). RNDr. Hozák (Sanofi Pasteur) hovořil o možnostech očkování proti pertusi v České republice, kde podobně jako v dalších vyspělých zemích, dochází ke zvyšování incidence tohoto onemocnění. Blok přednášek uzavřely prezentace polských kolegů, Mgr. Walgy (Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Cieszyn) o onemocnění vyvolaných *Salmonella Mbandaka* a dr. Kucharske (Główny Inspektorat Sanitarny, Warszawa) o šetření nákazy HCV v Polsku.

Součástí konference byla i tradiční, velmi pozitivně přijímaná, posterová sekce, v průběhu které bylo autorům umožněno prezentovat výsledky své práce v několikaminutovém sdělení. Tato forma se ukazuje být velice efektivní, jelikož v krátkém časovém intervalu zde zazní zajímavé výstupy a závěry z různých odborných oblastí. Ze 22 posterových sdělení vybírám například výsledky hodnocení materiálů s nanočásticemi TiO_2 , testování lidského papilomaviru, nové možnosti prevence Alzheimerovy choroby. Další postery byly věnovány faktorům ovlivňujícím vznik karcinomu ledvin, karcinomu jícnu a rizikovým faktorům vzniku inzulinové rezistence.

Krásné a atraktivní prostředí areálu Lázní Darkov opět poskytlo účastníkům konference příjemný pobyt s možnostmi využití různých rehabilitačních procedur. Součástí doprovodného programu byl společenský večer s nosnou myšlenkou Cesta kolem světa, v průběhu večera zazněly melodie z různých koutů země a hosty pobavil skvělý taneční pár Latina show.

Všem účastníkům konference, aktivním přednášejícím, sponzorům a společnosti Lázně Darkov, a.s., děkujeme za přízeň a podporu. Věříme, že tradice pořádání této akce bude pokračovat a těšíme se na další příjemná setkání.

*Za organizační výbor konference
MVDr. Renáta Brablcová*